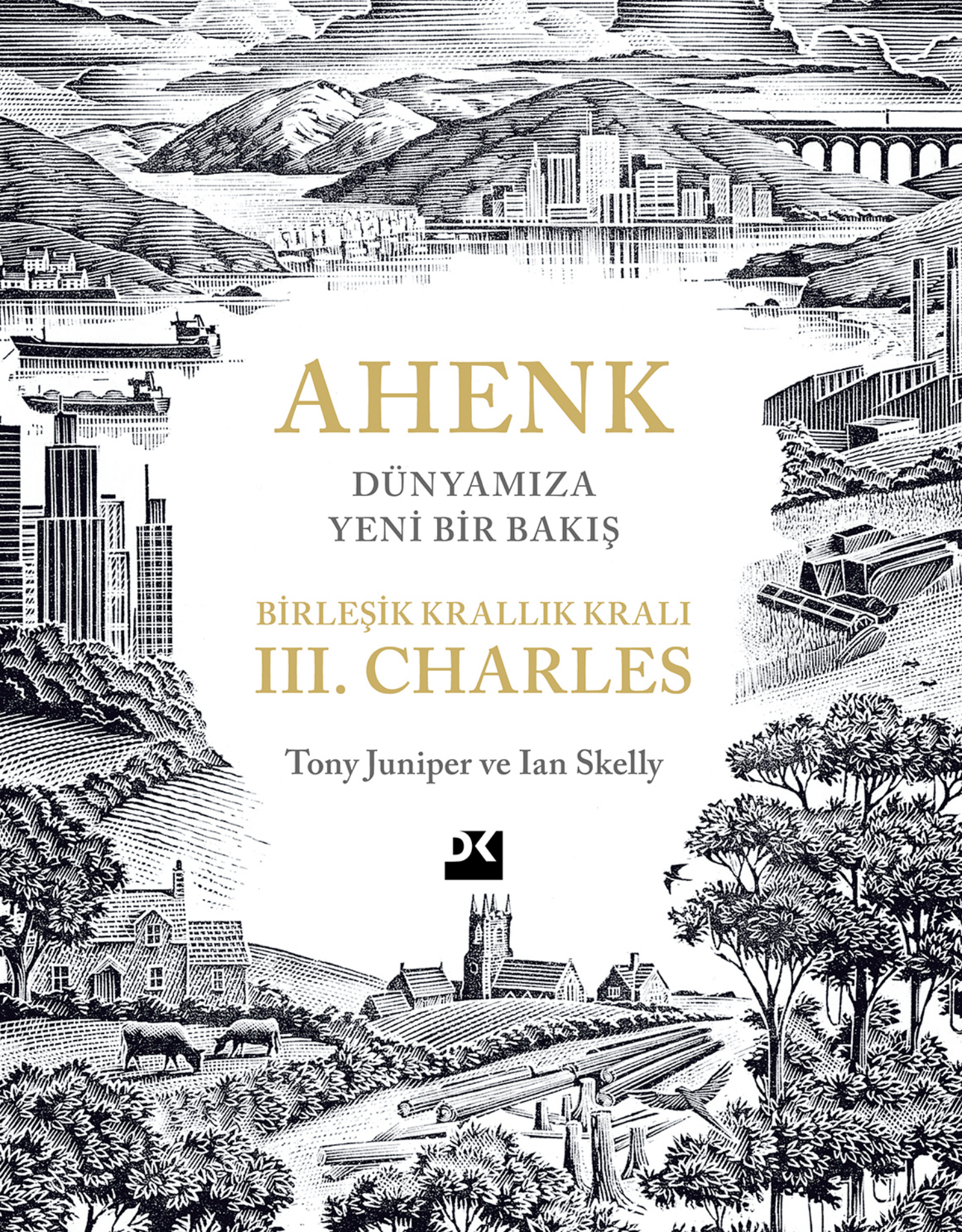

AHENK

DÜNYAMIZA YENİ BİR BAKIŞ

BİRLEŞİK KRALLIK KRALI

III. CHARLES

Tony Juniper ve Ian Skelly

DK

Ahenk

DÜNYAMIZA YENİ BİR BAKIŞ

DOĞAN KİTAP
ÖRNEKTİR

AHENK
Dünyamıza Yeni Bir Bakış

Orijinal adı: Harmony
A New Way of Looking at Our World
Copyright © AG Carrick Ltd., 2010
Yazan: Birleşik Krallık Kralı III. Charles, Tony Juniper - Ian Skelly
İngilizceden çeviren: Solina Silahlı
Yayına hazırlayan: Aslı Güneş

DOĞAN KİTAP
ÖRNEKTİR

Türkçe yayın hakları: © 2026 Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.
Bu kitabın Türkçe yayın hakları Ajans AnatoliaLit aracılığıyla satın alınmıştır.
Bu kitap *Harper*, HarperCollins Publishers'ın altmarkası işbirliği ile yayınlanmıştır.

1. baskı / Kasım 2026 / ISBN 978-625-6210-59-2
Sertifika no: 44919

Kapak İllüstrasyonu: Andrew Davidson
Kapak ve sayfa uygulama: Gökçen Yanlı
Baskı: Optimum Basım
Tevfikbey Mah. Dr. Ali Demir Cad. No:51/1
34295 Küçükçekmece/İSTANBUL
T: +90 212 463 71 25
Sertifika No: 41707

Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL
Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16
www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Ahenk

DÜNYAMIZA YENİ BİR BAKIŞ

BİRLEŞİK KRALLIK KRALI
III. CHARLES

DOĞAN KİTAP
ÖRNEKTİR

TONY JUNIPER
IAN SKELLY

Doğan Kitap

İçindekiler

Yeni Baskıya Önsöz 7

1 Ahenk 11
2 Doğa 39
3 Altın İplik 95
4 Bağlantısızlık Çağı 153
5 Rönesans 195
6 Temeller 267
7 İlişki 303

Teşekkür 337
Dizin 339
Görsel Kaynakları 341

Yeni Baskıya Önsöz

Bu kitap ilk kez 2010 yılında yayımlandığında, başyazarımız ve kitabın fikir babası olan dönemin Galler Prensi'nin önceki otuz yıl boyunca hayata geçirdiği pek çok girişime yön veren ilkeleri açıklamayı amaçlamıştık. Prens, izlediğimiz yolu acilen gözden geçirmemiz gerektiğini göstermek ve şehir planlamasından gıda ve tarıma, hayati önem taşıyan ekosistemlerin korunmasından kaynak kullanımına, hatta ekonomiye kadar her alanda, bugün her zamankinden daha fazla önem taşıyan ilkeler ışığında dünyada farklı bir biçimde hareket edebileceğimizi açıklamak istiyordu. Doğa'nın işleyişine uygun hareket edebilirsek iyi bir yaşam sürebileceğimizi, üstelik dünyada çok daha hafif bir iz bırakarak ihtiyaçlarımızı değerli gezegenimizi koruyacak biçimde karşılayabileceğimizi göstermek istiyordu. Tüm bunlar, Galler Prensi'nin "Ahenk" adını verdiği bir dünya görüşünün özünü oluşturuyordu.

Bugün elinizde tuttuğunuz kitabın 2026 yılında Türkiye'de yayımlanması bizim için büyük mutluluk. On beş yılı aşkın süre önce ilk kez yayımlanan metni olduğu gibi koruyan bu yeni baskı, "Finding Harmony: A King's Vision" [Ahengi Bulmak: Bir Kralın Vizyonu] adlı yeni filmin gösterime girmesiyle eşzamanlı olarak yeniden okurla buluşuyor. 2010'dan bu yana pek çok şey değişti ancak *Ahenk*'te ortaya koyduğumuz temel tez, dünyamızın birçok önemli açıdan bugünkünden oldukça farklı olduğu o günlerde ne kadar geçerliyse bugün de o kadar geçerli.

Kitap o dönemde olduğu gibi bugün de iki temel amaca hizmet ediyor: Birincisi, karşı karşıya olduğumuz sorunun boyutlarını gözler önüne sermesi; ikincisi ise çözümlerin pek çoğunun aslında ne kadar yakınımızda olabileceğini göstererek somut bir iyimserlik sunması. Kitabı kaleme almamız yaklaşık iki yıl sürdü; bu süreçte, bugün de kavranması hayati önem taşıyan bazı önemli sonuçlara ulaştık. Bunlardan biri özellikle dikkat çekiciydi: İnsanlık zamanla dünyamızın gerçekte nasıl işlediğinden giderek kopmuştu; bu nedenle Doğa'nın sayısız sisteminde evrensel olan ve yaşamı destekleyen örüntü ve süreçlere temelden bağımlı olduğumuzun, olması gerektiği kadar farkında değildik. Bu da modern "ilerleme" anlayışımızın, yirminci yüzyıla gelindiğinde bir grafikte yukarıyı gösteren düz bir çizgiye benzemeye başladığını fark etmemizi sağladı. Bu çizginin yalnızca giderek daha fazla ekonomik gelişme, konfor ve kolaylık arayışına yönelik takdire değer ve mantıklı bir hedefi göstermekle kalmayıp aslında çok ciddi ancak önlenebilir bazı olumsuzluklara da işaret ettiğini vurgulamak istedik. Yirmi birinci yüzyılın ilk on yılında kendini göstermeye başlayan küresel ısınmanın çok yönlü etkilerinden dünya biyoçeşitliliğindeki sarsıcı kayba, toprak verimliliğinin azalmasına ve okyanuslarda gözle görülme-

den giderek çoğalan mikroplastiklere kadar art arda gelen ekolojik sorunlarla karşı karşıya olduğumuz ve gidişat değişmezse durumun çok daha kötüleşeceği açıktı.

Bu kitabın temel fikrinin ortaya ilk atılmasının üzerinden neredeyse yirmi yıl geçti. Bu süre içinde birçok kişinin kitaptan ilham alıp Doğa'yı bir mentor ve rehber olarak benimseyerek ihtiyaçlarımızı Doğa'nın hayati sistemlerini tahrip etmeden karşılamanın etkili yollarını hayata geçirmenin mümkün olduğunu göstermesi bize umut verdi. Doğa'nın örüntülerini, döngülerini ve geri besleme mekanizmalarını temel alarak kentsel alanlar tasarlayıp inşa ettiler. Örneğin evleri ve işyerlerini su baskınlarından koruyan drenaj sistemleri geliştirdiler. Toprakları ve içlerinde yaşayan milyarlarca canlı organizmayı yenileyen tarım sistemleri oluşturdular. Nehirleri yeniden doğallaştırarak tekrar kıvrıla kıvrıla akmalarını sağladılar; böylece hem taşkınları azalttılar hem de yaban hayatını yeniden zenginleştirdiler. Somut bir yer duygusunu yansıtan güzel kent dokularında topluluklar kaynaşırken, giderek daha fazla çiftçi, daha az kimyasal kullanarak sağlıklı gıda yetiştirmek için onarıcı tarıma yönelmeye başladı. Toprakları onarmak için ağaçlardan yararlanıldı, çöller yeniden tarım arazisine dönüştürüldü ve bütün peyzajlar boyunca biyoçeşitlilik yeniden canlandırıldı.

Bu ve diğer çözümleri düşündüğümüzde, zaman zaman eksikliğini derinden hissettiğimiz o temel dengeyi yeniden kurabildiğimiz sürece, insanlığın hem kendisi hem de Dünya üzerindeki diğer tüm yaşam formları için parlak bir gelecek inşa edebileceği konusunda iyimser olabiliriz. Farklı düşünme ve davranma iradesini gösterebilirsek bu dengeye ulaşmak kendi elimizde. *Ahenk*'i keyifle okumanızı ve tıpkı bizim gibi, olumlu imkânlarla dolu bir dünya fikrinden ilham almanızı umuyoruz. *Ahenk*'in 2010 yılında sunduğu, dünyamıza yeni bir gözle bakma davetinin bu ikinci buluşmada çok daha geniş kesimlerce anlaşılacağını ümit ediyoruz.

Tony Juniper ve Ian Skelly

Ahenk 1

Ağaçlarda sözler,
akan derelerde kitaplar,
Taşlarda nasihatler,
her şeyde öğrenilecek bir şey buluruz.[1]

WILLIAM SHAKESPEARE

Bu bir devrim çağrısıdır. Dünya tehdit altında. Taleplerimizi karşılayacak gücü kalmadı. Dengesi giderek bozuluyor ve buna biz insanlar neden oluyoruz.

"Devrim" güçlü bir kelime ve ben bunu bilerek kullanıyorum. Bugün ufukta beliren sayısız çevresel ve toplumsal sorun, tam da bu sorunlara yol açan yaklaşım değişmeden çözülemez. Çocuklarımıza ve torunlarımıza çok daha kalıcı bir yaşam tarzı miras bırakmak istiyorsak, "Sürdürülebilirlik Devrimi" olarak tanımlayabileceğim bir süreci acilen başlatmak zorundayız. Bunun için dünyaya bakış açımızı ve dünyada var olma biçimimizi değiştirecek her türlü radikal adımı atmamız gerekecek ve ben bu adımları atabilecek kapasiteye sahip olduğumuza inanıyorum. Yeter ki çözümün elimizin altında olduğunu görelim.

Dünya'nın tehlike çanları artık yüksek sesle çaldığına göre insanlığın çevreye daha duyarlı bir yaşam sürme zorunluluğundan kaçınmak için peş peşe şüpheci bahaneler üretip oyalanma lüksü yok. Bu da aslında tek bir anlama geliyor: Doğa'yı yeniden düşüncelerimizin merkezine oturtmak. Ancak bu sadece bir başlangıç. Çok daha ileri gitmeliyiz. "Doğru düşünce" olmadan "doğru eylem" gerçekleşemez ve bu kitabın asıl amacı da bu basit gerçekte yatıyor.

Otuz yılı aşkın bir süredir, bugün karşı karşıya kaldığımız bu köklü sorunlar silsilesine en iyi çözümleri aramaktayım. Örneğin, gerçek anlamda "sürdürülebilir" bir tarımın temel ilkelerini organik tarım uygulamaları aracılığıyla ortaya koymaya çalıştım. Karma kullanımlı yapılaşma yoluyla, tasarım sürecinin merkezine yayayı koyarak, yerel kimlik ve karakteri öne çıkararak ve ekolojik yapı tekniklerinden faydalanarak kasabalara ve kentsel peyzaja toplumsal ve çevresel

DOĞAN KİTAP ÖRNEKTİR

ÖNCEKİ SAYFA:
24 Aralık 1968'de Apollo 8'in Ay'ın yörüngesindeyken çektiği Dünya fotoğrafı. Bildiğimiz kadarıyla Dünya, evrende yaşamın var olduğu tek yer. Bu görüntünün modern çevre hareketine ilham verdiği kabul edilir.

SOLDA:
"Gezegenimizin yaşam destek sistemi çökmeye başlarken ve bir tür olarak kendi varlığımız bile sorgulanır hale gelmişken çocuklarımızın ve torunlarımızın bize ne söylediğimizi değil, ne yaptığımızı soracaklarını unutmayalım. Öyleyse onlara gurur duyabileceğimiz bir cevap verelim."
15 Aralık 2009'da Kopenhag'da düzenlenen BM İklim Değişikliği

1. William Shakespeare, *Nasıl Hoşunuza Giderse*, çev. Özdemir Nutku, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, s. 44.

Konferansı'nda dünya liderlerine yaptığım açılış konuşmasından bir alıntı. Endonezya'nın Güney Sumatra gibi bölgelerinde yaygın olarak uygulanan "yakarak tarla açma" tarım yönteminde bakir yağmur ormanlarındaki ağaçlar yakılır; bu uygulama her yıl insan kaynaklı CO_2 emisyonlarının yüzde 17'sini oluşturur.

değer katabilecek "sürdürülebilir" şehircilik ilkelerini geliştirdim. Uzun yıllardır, hem iklim değişikliğinin yarattığı ciddi tehditlerle mücadele etmek hem de dünyada geriye kalan yağmur ormanlarıyla bugün ciddi bir yok oluş tehdidi altındaki okyanuslar ve sulak alanlar gibi başlıca doğal ekosistemleri korumaya yönelik kapsamlı girişimleri hayata geçirmek üzere özel sektör, kamu ve sivil toplum kuruluşları (STK) arasında güçlü ortaklıklar kuruyorum. Ayrıca yirmi beş yıldır toplumsal ve çevresel sorumluluk bilincine sahip bir iş dünyasını teşvik etmeye çalışırken, tıp ve sağlık hizmetlerinin belirli alanlarında daha dengeli, çocuk eğitiminde daha kapsamlı, bilim ve teknolojide ise daha olumlu ve "bütüncül" bir yaklaşımın benimsenmesi için de çaba gösteriyorum. Asıl mesele şu ki bütün bu alanlarda yerleşik görüşlere, temelleri 1960'larda atılmış görünse de kökleri iki yüzyıl öncesine dayanan mevcut yaygın anlayışa ve alışılagelmiş düşünce biçimine meydan okuyorum.

Ne yapmaya çalıştığımı bu kadar çok insanın anlayamamış olmasına belki de şaşırmamalıydım. Pek çok kişi, sabahımı yağmur ormanlarını kurtarmaya ayırıp öğleden sonra da gençlerin iş kurmasına yardım ediyormuşum gibi, bir an mimariye, hemen ardından tarıma el atarak daldan dala atladığımı düşünüyordu. En azından onlara öyle anlatılıyordu.

Asıl anlatmaya çalıştığım şeyse, tüm bu konuların birbiriyle yakından ilişkili olduğu ve karşı karşıya kaldığımız sorunları anlayabilmek için resmin bütününe bakmamız gerektiğiydi çünkü bu mesele sadece çevremizdeki dünyaya yaklaşımımızla değil, kendimizi nasıl algıladığımızla da doğrudan ilgilidir.

Tüm çabalarımda açıkça ortaya koymak istediğim şey, bütün bu alanların aynı sıkıntıları yaşadığıdır çünkü hem insan toplumlarının hem de doğal dünyanın sağlığı açısından hayati önem taşıyan o aktif dengeyi doğuran temel ilkelerden kopmuşlardır. Bu aktif ama dengeli duruma "ahenk" diyoruz ve bu kitap, ahengin nasıl işlediğini açıklamaya adanmıştır.

Geçtiğimiz otuz kırk yıl boyunca yürüttüğüm düşünme, gözlem ve değerlendirmelerin sonuçlarını paylaşmayı umduğum bir kitap bu. Ahengin temel ilkelerini inceleyerek neler öğrendiğimi ve hangi sonuçlara ulaştığımı, bu ilkelerin Doğa'da nasıl işlediğini ve onları görmezden gelir ya da hiçe sayarsak Dünya'nın o paha biçilmez yaşam destek sistemlerinin nasıl sarsılmaya başlayıp sonunda çökebileceğini, hatta bazı alanlarda bu sistemlerin şimdiden kritik bir duruma geldiğini göstermek istiyorum.

DOĞAN KİTAP ÖRNEKTİR

İşte bu nedenle yolculuğumuz, yaklaşık iki buçuk yüzyıllık yoğun sanayileşmenin ardından, bize hayat veren Dünya'ya tam olarak ne yaptığımıza bakarak başlıyor. Hepimiz çözüm bulmayı umuyoruz ve bu yolculuğu birkaç çözüm önerisiyle tamamlamak istememin sebebi de bu. Ancak bu çözümlerin doğru bağlamda anlaşılması gerekiyor. Deneyimlerimden de bildiğim üzere, doğru ilkelere sağlam biçimde dayanmayan hiçbir çözüm uzun vadede işe yaramaz. Hatta tam tersine, var olan sorunları daha da büyütmeye meyillidir. Bu nedenle, mevcut durumumuzu gerçek tarihsel bağlamına oturtmak istiyorum. Yanlış yolda ilerlediğimizin farkına varmalıyız ancak nedenini de anlamamız gerekiyor.

Aynı davranışları sürdürmemiz de çok tuhaf. Bir ormanda yürüyüş yaparken yanlış yola saptığımızı fark etsek yapacağımız en son şey o yolda yürümeye devam etmek olurdu. Bunun yerine yanlış yola saptığımız yere geri dönüp doğru yola girerdik. İşte bu yüzden, sadece mevcut durumumuza genel bir bakış ya da basit bir çözümler listesi sunmamayı önemli buluyorum. Elbette dünyanın çok tehlikeli bir yöne doğru ilerlediğimiz gerçeğinin farkına varmasını istiyorum ancak bu noktaya nasıl geldiğimizi geriye dönük olarak incelememiz de çok önemli, aksi takdirde gelecekte daha iyi bir yola giremeyeceğiz.

Algı krizi

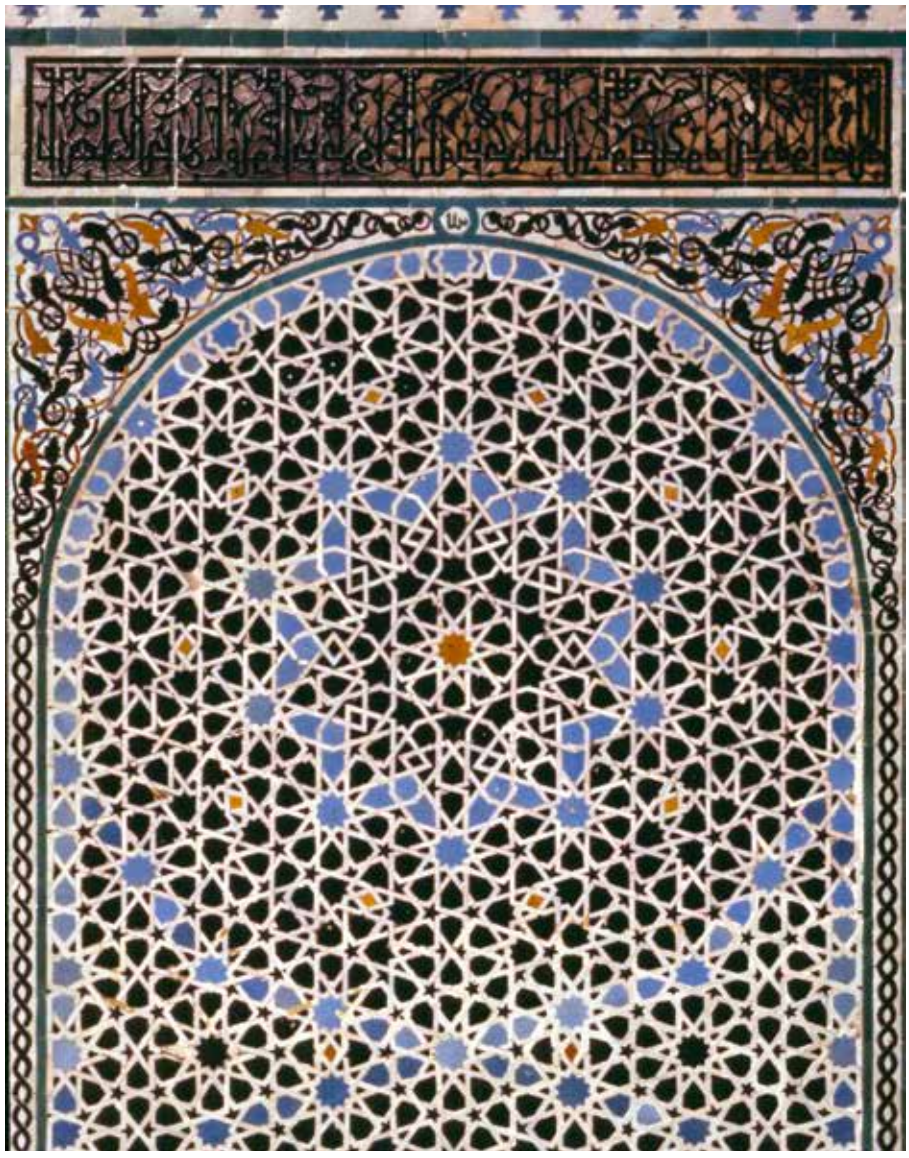
Gün geçtikçe daha belirgin hale gelen en büyük sorunlardan birinin, baskın düşünme biçiminin bizi bu yanlış yolda ısrarla ilerlemeye zorlaması olduğunu söyleyebilirim. İnsanların "çevre krizi" ya da "finansal kriz" olarak adlandırdığı durumlar aslında benim "algı krizi" dediğim çok daha derin bir sorunun sonuçlarıdır. Nihayetinde asıl mesele, dünyayı görme biçimimizdir. Bu temel ve içsel sorunu göz ardı edip yalnızca dışsal sorunları çözmeye odaklanırsak, daha derinlerde yatan sorun varlığını sürdürür ve biz de nerede yanlış yola saptığımızı anlayamadan doğru yolu bulmak için çare aramaya devam ederiz.

Bu kitabı yazmak istememin sebebi de tam olarak bu. Tony Juniper ve Ian Skelly'nin yardımıyla dünyaya, son derece kopuk bir yaklaşımın tehlikelerini gizleyen belirli bir pencereden bakmaya nasıl alıştığımızı göstermek istiyorum. Önermek istediğim çözümlerin başarıya ulaşması ise dünyaya farklı bir açıdan bakmamıza bağlı. Aslında bu bütünüyle yeni bir bakış açısı değil ve bu nedenle zamanda geriye gidip dünyaya eskilerin gözüyle bakacağız. Öte yandan bu bakış açısı, dünyaya bakmanın tek makul yolu haline gelmiş mevcut yaklaşımla büyük ölçüde çelişiyor. Eğer bu durum sizde bir tepki uyandırmaya başlarsa, şu önemli gerçeği aklınızda tutmanızı isterim: Bu zamansız bakış açısı, insanlık durumuna ve insan deneyimine dayanmaktadır.

DOĞAN KİTAP ÖRNEKTİR

Öncelikle kısa bir "geleneksel felsefe" turunu da bu yolculuğa eklemek istediğimi söylersem biraz gözünüz korkabilir ancak böyle bir açıklamanın hiç zor olmayacağına ve her şeyin basit bir dille anlatılacağına emin olabilirsiniz. Çünkü zaten konunun kendisi *basittir*.

Belki de önce "felsefe" kelimesinin ne anlama geldiğini hatırlamalıyız. Bu, "sevgi" ve "bilgelik" anlamına gelen iki Yunanca kelimenin birleşiminden oluşur. Dolayısıyla "filozof" olmak bilgeliği sevmek anlamına gelir ve buradaki bilgelik, dünyanın dört bir yanındaki toplumlarda kuşaktan kuşağa aktarılan türden bir insan bilgeliğidir. Çok yakın bir geçmişe kadar bu kadim bilgelik tüm medeniyetlerin davranış biçimini şekillendiriyordu. Doğal dünyayla ilişkimizi doğru kavramanın önemini vurguluyor, doğaya karşı gelmek yerine onun doğasıyla uyum içinde yaşamayı pratik yollarla öğretiyor ve Doğa'nın *kendi* üzerine koyduğu sınırları aşmanın tehlikeleri konusunda uyarıda bulunuyordu. Özetle bu bilgelik, ahengin gerekliliğini ve onu korumanın yollarını vurguluyordu.

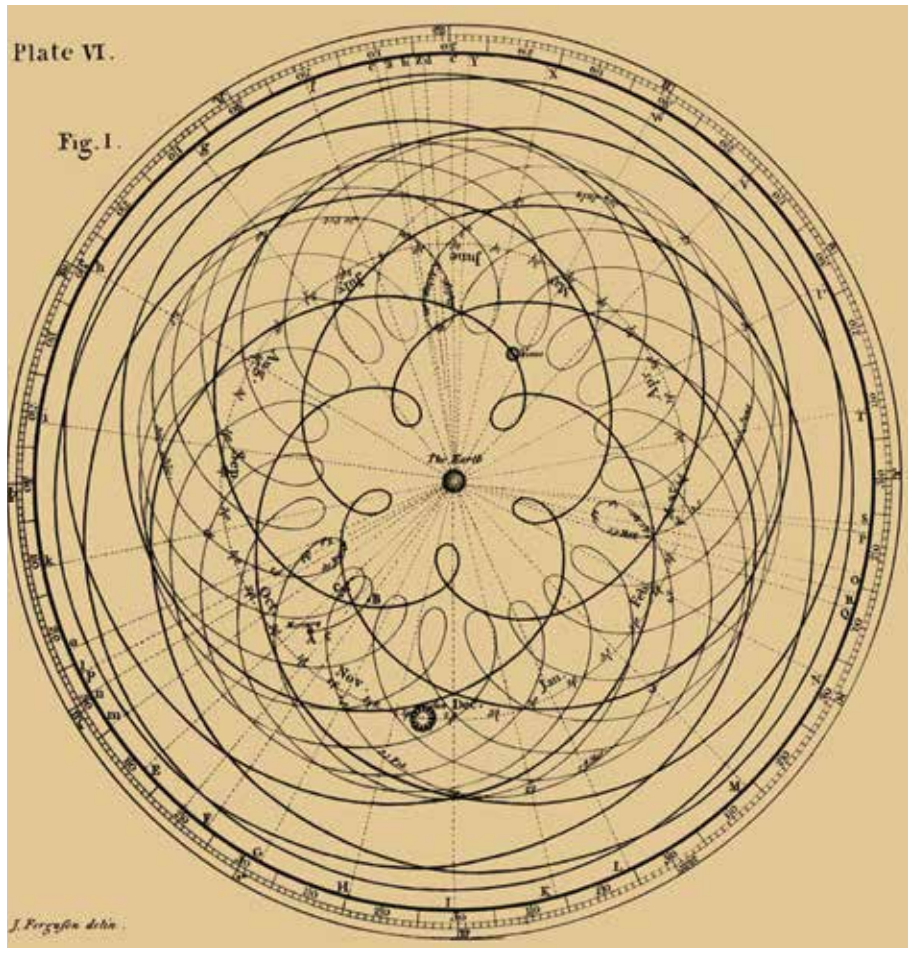

Fez şehrindeki Attarin Medresesi'nde betimlenen İslami desenler. Bu geometri, Doğa'nın her yerinde karşımıza çıkar ve gezegen yörüngeleri ile bunların oranları arasındaki ilişkilerde kendini gösterir. Göreceğimiz üzere bu geometri bütün yaşamın temelini oluşturan kuraldır.

Antik bilgelik

Bu kadim düşünce biçiminin bize ne öğretebileceğini anlamaya çalıştığım dönemde, modern dünya görüşümüzün yarattığı pek çok meseleyle giderek daha fazla ilgimi çeken bir konu arasında ilginç bir bağ olduğunu fark etmeye başladım. Bu şaşırtıcı konu, dünyadaki tapınakların, camilerin ve katedrallerin mimari tasarımı ve sembolizmiydi. Bu konu hakkında bir şeyler öğrendikçe eski uygarlıkların kutsal yapılarını inşa etme biçimleriyle doğal dünyanın yapılanma ve işleyiş biçimi arasında bir benzerlik olduğunu da fark etmeye başladım.

En yakın komşumuz Venüs'ün sekiz yıllık zaman diliminde Dünya'nın göğünde çizdiği beş yapraklı gül deseni, 400 yıl önce Alman astronom Johannes Kepler tarafından tasvir edilmişti. Bu desen, Doğa'da birçok formda ve dünyanın kutsal mimarisinde karşımıza çıkan tanıdık beş köşeli yıldızın kaynağıdır.

Doğa'daki organizmaların büyüme ve gelişme biçimini belirleyen oranlar ve orantılar, en ünlü antik yapıların temelini oluşturan oranlar ve orantılarla aynıdır. Ben de antik düşüncenin özünde gerçekte ne yattığına dair derin ve çarpıcı kavrayış sunan büyük bir yapbozun parçalarını bir araya getirmeye çalışanlardan biriydim. Bunu, modernleşme tarihine bir bağlam kazandıran 3. Bölüm'deki "Ahengin grameri" başlıklı kısımda çok sayıda görsel eşliğinde açıklayacağım. Sebebi ise çok basit: Kutsal mimarinin bütün o büyük başyapıtlarını inşa edenlere ilham veren örüntülerle doğal dünyanın sağlıklı bir denge içindeki işleyişi arasında doğrudan bir bağ vardır. İkisi de aynı "gramer"le konuşuyor.

Bunu görünce, sanayileşmenin o devasa çarkının, Doğa'nın gramerini yok sayan bir dünya görüşünü ifade eden, doğal düzenden sapmış, insan yapımı bir dile dayandığını anlamaya başladım. Bu yapay dilin sözdizimindeki bir-

çok unsur, Doğa'nın örüntüleri ve oranlarıyla uyumsuzdur ve Doğa'nın diliyle sıklıkla çelişmesinin sebebi de budur. Dolayısıyla ne kadar zekice tasarlanmış olurlarsa olsunlar birçok modernist binanın pek çok kişiye "doğru" gelmemesinin; çok düşük fiyatlara bu kadar bol gıda sağladığı için ekonomik açıdan mantıklı gelse bile fabrika çiftçiliğinden rahatsızlık duymamızın ya da bedeni bir makine gibi gören ve zihnin veya ruhun ihtiyaçlarını dikkate almayan bir tıp anlayışında bazı eksikler olduğunu düşünmemizin sebebi budur.

Buna karşılık, insanlar kendilerini Doğa'nın gramerine ve geometrisine kaptırmaya –onun nasıl işlediğini, yeryüzündeki yaşamı nasıl yönlendirdiğini ve insanlığın da bunu büyük sanat ve mimari eserlerde nasıl ifade ettiğini keşfetmeye– teşvik edildiklerinde çoğunlukla Doğa'nın anlamı ve amacına, ayrıca bu olağanüstü evrende bilinçli ve canlı olmanın ne anlama geldiğine ilişkin son derece derin felsefi kavrayışlara ulaşırlar. Bu durumu özellikle gençlerde görüyoruz ve bu tür bir derinleşmenin sonuçları şaşırtıcı olduğu kadar umut vericidir. Bu sonuçlar, Sürdürülebilirlik Devrimi'nin daha geniş vizyonuna ulaşmak için düşünce yapımızda gerçekleştirmemiz gereken değişimin yönünü gösterir.

Esas olarak bu, varoluşumuzun modern çağ boyunca tehlikeli bir biçimde ihmal edilmiş, durumlar karşısındaki sezgisel hislerimizle ilişkili manevi boyutudur. Ana akım Batı düşüncesinde bu manevi boyutu görmezden gelme eğiliminin artması, yirminci yüzyılın ikinci yarısında sinizmin yükselişiyle varoluşumuza dair büyük felsefi soruların tümden bir kenara itilmesinin bir araya gelmesinden kaynaklanıyor. Baskın dünya görüşü, yalnızca somut biçimde görebildiğini gerçek sayar ve bu da bizi çok tehlikeli bir konuma sürükler çünkü bu yaklaşım ne kadar radikalleşirse madalyonun diğer yüzündeki tepki de o kadar aşırılaşır. Sonuç olarak birbirine karşıt iki fundamentalist ve indirgemeci kampla karşı karşıya kalırız. Bir yanda fundamentalist sekülarizm, diğer yanda ise fundamentalist dinler. Bu durum İslam'da olduğu gibi Hıristiyanlıkta da görülmektedir ve nerede yaşanırsa yaşansın, dini yorum püriten ve literal hale geldikçe bir kültür de kendi geleneğinin kadim, sembolik yorumlarını –aslında davranışlarımıza sınır getiren öğretileri– aynı ölçüde terk eder, hatta zamanla onlara saldırmaya başlar. Bir dinin kökenlerinin tarihsel doğruluğuna bu kadar vurgu yapıldığında, gizem arayışı yerini nafile bir kesinlik arayışına bırakır. Geleneksel tutum, kısıtlamalara tahammülü olmayan "modern" ve "ilerici" bir anlayışa dönüşür. Böylece sınırlar –Doğa'nın gerekli sınırları– dogmanın gölgesinde kalır.

Bu durum, bakış açımızın zihnimizde aşırı ölçüde baskın hale gelmesinin bir sonucu mudur? Eğer öyleyse, bu bakış açısının niteliği nedir? Bu sorular üzerine uzun uzadıya düşündükten sonra Batılılaşmış dünyadaki bakış açımızın, son dört yüz yıldır Batıda giderek daha baskın hale gelen mekanik bilim anlayışıyla katı bir biçimde şekillendirildiği sonucuna vardım. Bu yaklaşım,

DOĞAN KİTAP ÖRNEKTİR

bütünüyle fiziksel olguların bilimsel deneylere tabi tutulmasıyla elde edilen sonuçların bir araya getirilmesine dayanır. Buna "ampirizm" denir ve bir tür dil olarak da tanımlanabilir. Gayet iyi bir dildir ancak inanç ve şeylerin anlamı gibi deneyimleri derinlemesine kavrayacak bir dil değildir. Ruha dair meseleleri de ifade edemez. Günümüzde, dünyayı algılayışımızı ifade ederken toplum olarak güvendiğimiz yegâne dil bundan ibarettir. Beni yanlış anlamayın, bu dilin üstlendiği rol çok değerlidir ancak asıl sorun, ampirizmin artık kendi kavrayış alanının ötesinde bir otorite iddiasında bulunmasıdır. Sonuç olarak ampirizm bir zamanlar insanlığa gerçekliğe dair kapsamlı bir bakış kazandırmada üzerine düşen rolü hakkıyla yerine getiren diğer dil düzeylerinin –yani felsefi ve manevi dil düzeylerinin– sesini bastırıyor. Ruhu kolayca resmin dışına itmesi de tam bu yüzdendir.

Örneğin, bir biyoloji dersinde öğrencilerin öğretmenden genlerle oynamanın iyi bir şey olup olmadığını ahlaki ve etik açıdan değerlendirmesini istediği basit bir sohbeti düşünün. O noktada öğretmen bir filozof gibi mi hareket eder, yoksa biyoloji öğretmeni olarak mı kalır? Bu tür sorular gündeme geldiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğunun manevi bir rehber rolünü üstlenmekten ciddi rahatsızlık duyacağından neredeyse eminim. Buradaki temel mesele ampirik bilgimizin, hakkında söz söyleme yetkisinin olmadığı bir alana girmeden önce ne kadar ileri gidebileceğidir. Bu konuda açık konuşayım. Bilim bize şeylerin nasıl işlediğini söyleyebilir ancak ne anlama geldiklerini söyleyecek donanıma sahip değildir. Bu, felsefenin, dinin ve maneviyatın alanına girer.

DOĞAN KİTAP
ÖRNEKTİR

Tekrar belirteyim: Ampirizmin oynayacağı bir rol vardır ama bütün rolleri oynayamaz. Yine de bunu yapmaya çalıştığı için, bugün hâkim olan genel bakış açısıyla karşı karşıya kalıyoruz. Ampirizmin dili artık o kadar baskın hale geldi ki diğer tüm bakış açıları üzerinde otorite kurdu. Diğer bakış açılarının *kendi* testlerinden geçip geçemeyeceğini, hatta doğru mu yanlış mı olduklarını yine *kendisi* belirliyor.

Aslında bu her zaman böyle değildi. Özellikle mekanistik bilim, dünyada böylesine belirleyici bir konuma ancak yakın zamanda geldi ve ben de bu sürecin nasıl gerçekleştiğini, on yedinci yüzyıldan itibaren nüfuzunun nasıl yayıldığını ve bir zamanlar düşünce dünyamızın çok daha etkin bir parçası olan diğer dil düzeylerini yavaş ama emin adımlarla nasıl dışladığını göstermek istiyorum. Çünkü ağırlıklı olarak mekanistik olan bu bakış açımız, dünyayı felsefi bir açıdan ele almamızı engellemekle kalmayıp Doğa ile manevi bağımızı da dışlayarak yok etti. Dünya'ya ne yaptığımızla ilgili ana akım tartışmalarda bu tür kaygılar görmezden gelinir. Tartılamayan veya ölçülemeyen bir şeyin var olmadığı kabul edildiği için bunlar eski moda ve alakasız görülerek bir kenara atılır. Dolayısıyla ruha inanmadığını iddia eden bir çağda yaşıyoruz. Ampirizm bize dünyanın gerçekte nasıl bir bütün oluşturduğunu ve nasıl işlediğini kanıtladı

ve kendi kuralları çerçevesinde bakıldığında bunun Tanrı'yla hiçbir ilgisi yoktur. Tanrı'nın varlığına dair ampirik bir kanıt olmadığına göre Tanrı da yoktur. Tanrı'yı bir "nesne" olarak tanımlayan ampirik yaklaşımı kabul ettiğiniz sürece bu, çok makul ve rasyonel bir argüman gibi görünüyor. Aynı argüman düşüncenin varlığına da uygulanabilir sanırım. Sonuçta hiçbir beyin tarayıcısı bir düşünceyi, hatta bir sevgi zerresini görüntüleyemedi ve hiçbir zaman görüntüleyemeyecek. Dolayısıyla aynı mantıkla düşünce ve sevginin de var olmadığı sonucuna varabiliriz.

İngiltere'deki Canterbury Katedrali'nde bulunan bu İsa heykeli gibi kutsal mekânların tanıdık imgelerinin ardında, eserin yaratıldığı kültür ve dönemin ötesine geçen bir sembolizm yatar.

Bu sözlerim ciddiyetten uzak görünebilir ancak asıl söylemek istediğim, bunun Galileo'nun Doğa'da nicelik ve hareketten başka hiçbir şeyin olmadığı yönündeki fikrine ısrarla bağlı kalmanın bir sonucu olduğudur. Zamanla bu yaklaşım, dünyayı artık yüzeyinin ve görünüşünün ötesinde algılayamaz hale geldiğimiz ciddi bir duruma yol açtı. Bunun yerine, insanlığımızın maddi olmayan boyutunu inkâr eden bir varoluş biçimini benimsemeye ikna ediliyoruz. Oysa giderek yaygınlaşan inancın aksine, benliğimizin bu öteki yarısı aslında rasyonel yanımız kadar, hatta belki de ondan daha önemlidir. Doğal dünyanın geri kalanıyla bağ kurmamızı sağlayan tam da budur. Kolektif düşüncemizin ve baskın davranış biçimimizin Doğa ile arasındaki dengenin tehlikeli bir şekilde bozulmasından uzun zamandır endişe duymamın sebebi de tam olarak bu. Kapsayıcılığıyla değil, maddi ölçütlerle ölçülemeyen şeyleri yok saymasıyla tanımlanan tek taraflı, materyalist bir yaklaşımla hareket etmeye başladık.

Bu durum Batı tarihine özgüdür. Genel olarak, dünyanın diğer coğrafyalarındaki insanlar Doğa'nın nasıl bu derece sekülerleştiğini anlayamazlar. Batıdaki birçok kişi bile modern bilimin önemli bir bölümünün Doğa'ya dair yalnızca "nesnel" bir bilgi olmadığını, aksine varoluşa dair belirli bir düşünce biçimine dayandığını ve Doğa üzerinde hâkimiyet kurma hırsıyla şekillendiğini

İngiltere, Gloucestershire'daki evim Highgrove'da, asırlık geleneksel teknikleri kullanarak çit örüyorum. Çitler, sadece çiftlik hayvanlarını içeride tutmanın sağlam ve kalıcı bir yolu olmakla kalmaz, aynı zamanda yaban hayatına sığınak sağlar ve üst toprak tabakasını erozyondan korur.

fark edemez. Bunun gerçekleşme biçimi, doğuştan gelen hayati "içsel rehberimiz", yani insan "sezgisi"nin körelmesiyle yakından ilişkilidir.

Sezgilerimiz, doğal düzen üzerine kuruludur. Einstein'ın da dediği gibi, bu "kutsal bir armağandır." Birçok kutsal gelenek sezgiden ruhun sesi olarak bahseder: Beden ile zihin arasındaki, dolayısıyla da tikel ile tümel arasındaki bağlantıdır. Bunu kabul edebilseydik, belki de varoluşumuzu kendi yarattığımız özel olarak korunaklı ve ayrıcalıklı bir kategori içinde görmek yerine, yaratılış içindeki gerçek yerimizde yeniden görmeye başlardık. Bilimsel rasyonalizm, bana göre yaygın bir kafa karışıklığından kaynaklanan bu anlayışı sürdürerek insanları her türlü manevi pratikten veya tefekkürden uzaklaştırmaya devam ettiği sürece, bunun gerçekleşmesi pek mümkün görünmüyor. Bu durum, genellikle inanç sahibi birine yöneltilen tipik sorgulamalarda gün yüzüne çıkar ve bu kişiden, Tanrı'nın var olduğuna dair ampirik kanıt sunması beklenir. İleride daha iyi anlaşılacağını umduğum üzere, bu soru ancak inanç ve İlahi Olan maddi nesneler olarak görüldüğü takdirde ciddiye alınabilir.

Eski çağ tarihi boyunca ve Batı düşüncesinin olaylara daha parçalı bir açıdan bakmaya başladığı on yedinci yüzyıl Avrupası'ndaki o kritik döneme kadar, dünyayı ve onunla kurduğumuz bağı çok daha bütüncül gören bir anlayış hâkimdi. Sorunun temelinde yatan şeyin parçalanmanın kendisinden çok ona yol açan nedenler olduğunu fark etmeye başladım. Bu yüzden de modern dünyanın nasıl doğduğunu ve dünyayı bugünkü "mekanistik" bakış açısıyla nasıl görmeye başladığımızı olabildiğince sade bir şekilde incelemek gerektiğini düşünüyorum. Bu bakış açısında ısrar ederek, insanlık tarihi boyunca biriken bilgeliği, bilgiyi ve becerileri görmezden geliyor, terk ediyor ve heba ediyoruz. Sözünü ettiğim bilgeliğin büyük bölümünün insanlığa vahiy yoluyla ulaştı-

"Dünya'yı yüzüstü bırakırsak insanlığı da yüzüstü bırakırız."

Birleşik Krallık Kralı III. Charles, çevre sorunları henüz bugünkü kadar geniş bir kamuoyu ilgisi görmezken toprağın, suyun, ormanların ve kentlerin geleceği üzerine konuşmaya başlamıştı. Başlangıçta kuşkuyla karşılanan görüşlerinin çoğu bugün geniş kabul görüyor.

Ahenk'te Kral Charles, Tony Juniper ve Ian Skelly'yle birlikte, yıllardır savunduğu görüşleri birleştiren düşünceyi kapsamlı biçimde ortaya koyuyor. Kitap antik tapınakların geometrisinden Fransa'daki Chartres Katedrali'ne, Rönesans Floransa'sından tsunamiyi kuşların davranışlarını gözlemleyip önceden sezen ada halklarına uzanıyor. Hepsinin ardında tek bir soru var: Doğa'yla bağımızı ne zaman, nasıl kopardık? Charles'ın bu soruya verdiği yanıt karamsar değil. Umut uzak ütopyalarda değil, bugün dünyanın dört bir yanında işleyen örneklerde: Kimyasal gübre kullanımını bırakarak toprağını yeniden canlandıran çiftlikler. Otomobillerden çok yayaları gözeterek tasarlanmış, insan ölçeğinde kurulmuş kasabalar. Pencereden ağaç gören hastaların daha çabuk iyileştiği hastaneler. Zanzibar'da Kuran'ın koruma öğretisiyle dinamitli balıkçılıktan vazgeçen köyler. Ormanların kontrolü kendilerine bırakıldığında ağaç kesimini durduran Amazon yerlileri. Bu çözümlerin hepsi Doğa'yı sömürülecek bir kaynak olarak değil, parçası olduğumuz canlı bir bütün olarak gören anlayıştan geliyor.

Ahenk, yitirdiğimiz bu bakışı yeniden kazanmanın sandığımızdan çok daha mümkün olduğunu gösteren, cesur ve umut dolu bir kitap.

QR kodu okutunuz
Dijital fiyat etiketi
Sertifika no: 44919
ISBN 978-625-6210-59-2
9 786256 210592
Doğan Kitap